

Doplnění k souboru optimalizačních opatření: **Doporučení pro tvorbu IS eMatrika**

Tento dokument reaguje na materiál eMatrika – Analytický materiál k přípravě projektu elektronické matriky, který vznikl v březnu 2019, byl sepsán odborem strategického rozvoje a koordinace veřejné správy a následně byl poskytnut Řídícímu výboru pro přípravu projektu eMatrika. Svým obsahem se snaží přispět k jednoznačnému zadání projektu, vyzdvihnout nejpotřebnější rozhodnutí, která je podle nás nutné udělat, přinést nové podněty a upozornit na některá místa, která vnímáme jako problematická.

Nejprve zmiňme základní rozhodnutí nutná udělat ještě před dalšími kroky a podrobnostmi ohledně projektu. Jak bylo řečeno i na posledním jednání Řídícího výboru, ze dvou navržených variant stále **nebyla zvolena právě jedna**, je nutné se tedy jasně vyslovit, která z nich je preferovaná a bude se dále rozvíjet. Z diskuse předpokládáme, že je jí varianta B – vybudování centrálního informačního systému elektronické matriky a dále v textu pracujeme pouze s tímto předpokladem.

V té nejvyšší míře obecnosti bychom doporučili **vytvořit si seznam** toho, co je od IS požadované, co je nutné, aby splňoval, co by bylo vizionářské a pokrokové a zároveň, co nechceme vůbec. Lze sem zařadit nepřekročitelné podmínky, které jsou uvedené v materiálu; zákony a směrnice EU a jejich konkrétní dopady, které mohou na IS mít; nápady, které sice mohou být obtížně realizovatelné, ale stojí za úvahu; a další. Sepsání těchto položek do seznamu zpřehlední situaci a při samotné tvorbě IS bude jasné, které kroky jsou nutné a musí se do návrhu zahrnout, a které naopak mohou být opomenuty a jejich nesplnění neohrozí funkčnost IS.

U vytvářeného IS je podle nás nutné **zvážit míru jeho otevřenosti**. IS může být vytvořen tak, aby sloužil v co nejvíce případech, mohou být vytvořené různé **moduly** pro různé účely – ověřování, nahlížení na žádost, kontrola údajů a jiné. Lze se zamyslet nad tím, jak a co pro koho zpřístupnit, jak zabezpečit údaje a jejich důvěrnost a zároveň usnadnit elektronický přístup k nim. S tím souvisí také míra otevřenosti systému pro samotné občany. IS jim samozřejmě bude nepřímo sloužit odstraněním místní příslušnosti při konkrétních úkonech. Měl by jim však **sloužit i přímo**, například pro **přehled uložených dat** o jejich osobě, pro kontrolu těchto dat aj.

Jedním z hlavních rozhodnutí je také to, zda je možná existence **elektronických matričních dokladů**, které by se daly v určitých případech použít místo papírových, především při elektronické komunikaci s některými subjekty. Elektronický matriční doklad by byl zaslán do datové schránky občana a ten by jej pak mohl využít k doložení pro úřad, který jej nepotřebuje vidět fyzicky. Takový doklad lze však využít pouze elektronicky, lze jej opatřit elektronickou pečetí nebo elektronickým podpisem, při tisku však ztrácí hodnotu. Je důležité se zamyslet, kde není možné **nahradit papírový matriční doklad** za žádných okolností a kdy by to při nižší či vyšší míře představitosti možné bylo. Zároveň, a tuto znalost bohužel nemáme, je potřeba vědět způsoby ověřování platnosti matričních dokladů – jak se pozná, že předložený matriční doklad je ten poslední vydaný, že je v např. v případě oddacího listu stále platný

atd. Při vytváření požadavků na IS je žádoucí myslet na to, že IS bude využíván ve vzdálenější budoucnosti, a proto je nutné zahrnout do úvah i zcela jistý **technologický vývoj** okolního světa. Pokud by se technologický vývoj nezohlednil, mohlo by se snadno stát, že IS, který se v době návrhů zdál pokrokový, bude při spuštění zaostalý

Poslední poznámka se prolíná s **hlavními přidanými hodnotami**, které v IS z naší pozice vidíme a považujeme je za vhodné zdůraznit. V současné verzi totiž podle našeho názoru není příliš zdůrazněné, jaké výhody může vytvoření IS mít pro občana i pro úředníka. Jednou z prvních námitek čtenářů materiálu například může být, proč nemůže tuto funkci plnit AISEO a musí se kvůli tomu vytvářet celý nový IS, se kterým jsou spojeny velké finanční náklady. Identifikujeme tedy především tyto **přidané hodnoty IS**:

- > Matrika si již nemusí žádat informace z jiných matrik, ale nahlíží do IS – současné provedení, kdy občan dokládá matriční doklady na matrice, je z pohledu uživatelské zkušenosti těžko akceptovatelné
- > Matrika může poskytnout elektronický matriční doklad, který lze použít pro elektronickou komunikaci s úřady a dalšími aktéry a není nutná jejich osobní návštěva pouze z tohoto důvodu
- > Duplikát matričního dokladu je možné si vyžádat na jakékoliv matrice
- > Náhled na svoje matriční zápisy a jejich kontrola

K tomu se váže několik už více konkrétních poznámek:

- > Jak je již zmíněno výše, je vhodné se zamyslet nad tím, jaké mohou mít využití elektronické duplikáty matričních dokladů – je samozřejmě možné, že nepůjde tyto návrhy použít, ale je dobré tyto možnosti zvážit
- > Vyžádání duplikátu na jakékoliv matrice by mělo proběhnout **bez náhledů do písemných knih**, vytvářet další úložiště scanů z písemně vedených knih je velmi nadbytečné a zdlouhavé pro všechny strany (pozn.: komentář k návrhu, který padl na jednání Řídícího výboru)
- > **Zápis do IS eMatrika** ve chvíli, kdy jej občan iniciuje na jiném matričním úřadě než na tom, kde je jeho původní zápis, by měl být **co nejjednodušší a co nejrychlejší** – čekání na předání dokumentů místně příslušné matrice, její zápis do písemné knihy a poté teprve zápis do eMatriky je velmi komplikovaný. Nelze vymyslet způsob, že v těchto případech by zápis do eMatriky předcházel zápisu do písemných matričních knih, tj. **pozměnit sled činností při zápisu** (viz bod 9 v dokumentu Základní funkce IS eMatriky)? Je podmínka toho, že písemné knihy jsou vždy to, co je správně, nepřekročitelná?
- > Co se týče 4 písemných matričních knih, uvědomujeme si, že je jejich existence nepřekročitelná podmínka, zachování tohoto rozdělení v el. podobě je také pochopitelné, ale bylo by velmi vhodné, aby bylo možné nahlížet nebo pořídit výpis ze všech knih najednou, tj. nastavit vyhledávání v IS tak, aby bylo **možné filtrovat informace nejen podle knihy** a poté až podle jména (případně jiného údaje), **ale i podle daného identifikačního údaje** (jméno a příjmení, rodné číslo apod.) napříč knihami – kompletní výpis matričních událostí k jedné osobě

Závěrem dodáme, že při tvorbě nového IS vnímáme jako velmi důležitou samotnou **důvěru ve vytvářený IS** – pokud už zpočátku zpochybňujeme jeho přidanou hodnotu a chceme jej kontrolovat všemi možnými cestami, protože IS může obsahovat chyby, je pravděpodobné, že jej tak potom budou vnímat samotní uživatelé (úředníci a občané) a budeme se potýkat s nelibostí při jeho využívání. Nezpochybňujeme nutnost zachování papírových matričních knih, ale je žádoucí se zamýšlet nad tím, zda je současný systém jejich využívání optimálně nastavený a zda se některé procesy nemohou změnit (např. první musí být záznam v papírové matrice) a udělat prostor co nejširšímu využívání elektronických záznamů a zrychlení/zjednodušení matriční agendy pro úředníky i pro občany.